

Bibliography:

1. «Про Національну поліцію»: Закон України, (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 40-41), від 02.07.2015 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>
2. «Про затвердження Правил виконання польотів державної авіації України», Наказ, від 05.01.2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0031-17#Text>
3. «Про схвалення Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні», Розпорядження, від 02.12.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-2020-%D1%80#Text>

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-479-8-10>

СУБ'ЄКТИ ПЛАТІЖНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ЯК УЧАСНИКИ ПРАВОВІДНОСИН У СФЕРІ ЗАХИСТУ ПРАВ СПОЖИВАЧІВ У МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

Дзьобан В. В.

*здобувач вищої освіти третього рівня,
аспірант за спеціальністю D8 Право
Науковий керівник: Антошкіна В. К.
доктор юридичних наук, професор
ПВНЗ «Європейський університет»
м. Київ, Україна*

Розвиток електронної комерції, зокрема за останнє десятиріччя, обумовлює активізацію міжнародного та національного законодавчого регулювання у сфері онлайн-платежів та захисту прав споживачів [1]. Широка доступність інтернет-технологій та діджиталізація комерційних процесів надали змогу суб'єктам господарювання пропонувати товари та послуги глобальній аудиторії. Водночас споживачі отримали зручний доступ до широкого спектра пропозицій безпосередньо зі своїх електронних пристроїв.

Разом з тим, зростання кількості онлайн-транзакцій [2] призвело до формування складної екосистеми суб'єктів платіжної інфраструктури, що беруть участь у процесі оброблення та проведення електронних платежів. Крім традиційних учасників правовідносин у сфері захисту прав споживачів (продавці, постачальники послуг, споживачі), вагоме місце

посідають такі суб'єкти, як еквайрингові установи, емітенти платіжних карток, платіжні шлюзи та інші посередники.

Еквайрингові установи (acquirers) є ключовою ланкою платіжної інфраструктури, забезпечуючи можливість приймання платежів від споживачів за допомогою мережі Інтернет. Вони надають змогу відкривати мерчант-рахунки (merchant accounts), що дозволяє продавцям приймати розрахунки за товари та послуги онлайн. Важливим обов'язком еквайрів є забезпечення належної безпеки платіжних операцій, включно із захистом персональних даних та інформації про платіжні картки від несанкціонованого доступу, фішингу, шахрайських транзакцій.

Емітенти платіжних карток (issuers) відповідають за випуск, обслуговування та належне функціонування інструментів електронних платежів покупців – платіжних карток (дебетових, кредитних, віртуальних тощо). На них покладається обов'язок створення та впровадження ефективних механізмів багатофакторної автентифікації (такі як 3D Secure, токенізація), що мінімізують ризик шахрайства та несанкціонованого використання платіжних реквізитів.

Платіжні шлюзи (payment gateways) виступають важливими технологічними посередниками між продавцями і банківськими установами. Вони забезпечують захищену передачу чутливих платіжних даних у процесі авторизації та проведення платежу. Для дотримання міжнародних стандартів безпеки (зокрема PCI DSS) платіжні шлюзи повинні використовувати криптографічні протоколи, засоби виявлення та запобігання шахрайства, а також регулярні аудити безпеки.

Аналіз чинного законодавства України свідчить про недостатній рівень деталізації та чіткості правових норм, що визначають відповідальність суб'єктів платіжної інфраструктури перед споживачами. Наразі бракує нормативної бази, яка б встановлювала:

- чіткі строки та процедури проведення процедури повернення коштів (chargeback) – механізму, що дозволяє споживачеві оскаржити транзакцію в разі порушення його прав продавцем або у випадку вчинення шахрайських дій;
- обов'язки платіжних посередників щодо інформування споживачів про їхні права та порядок оскарження транзакцій; та
- відповідальність за порушення вимог безпеки платіжних даних, включаючи санкції та механізми відшкодування шкоди.

Ця прогалина створює ризик підвищеної вразливості споживачів та підриває довіру до електронної комерції загалом.

Практика Європейського Союзу та США свідчить про дієвість більш детального та суворого регулювання діяльності платіжних посередників. Зокрема, Директива (ЄС) 2015/2366 про платіжні послуги (PSD2) [3] встановлює чіткі вимоги до безпеки електронних платежів, захисту

персональних даних, відповідальності платіжних установ. Вона зобов'язує учасників платіжної інфраструктури впроваджувати посилені механізми автентифікації, забезпечувати чітку та зрозумілу інформацію для споживачів щодо їхніх прав та процедур оскарження, а також підтримувати прозорий механізм вирішення спорів.

У США правове регулювання у цій сфері здійснюється як на федеральному рівні (зокрема, Fair Credit Billing Act [4]), так і на рівні окремих штатів. Ці норми визначають строгі строки оскарження транзакцій, закріплюють обов'язки фінансових установ щодо повернення коштів у разі несанкціонованих чи помилкових операцій, а також встановлюють санкції за недотримання вимог безпеки.

Вивчення такого досвіду може слугувати основою для гармонізації національного законодавства України із загальноприйнятими міжнародними стандартами, сприяти підвищенню довіри споживачів до електронних платіжних сервісів, а також зміцненню позицій українських фінтехкомпаній на світовому ринку.

З огляду на виявлені прогалини, доцільним є внесення наступних змін до законодавства України:

1. Встановлення максимальних термінів для оброблення chargeback-заявок та чітких критеріїв для схвалення чи відмови у відшкодуванні.

2. Закріплення обов'язку інформувати споживачів про їхні права щодо оскарження платіжних операцій, процедуру подання скарг та механізми захисту.

3. Встановлення відповідальності (штрафів, позбавлення ліцензій, відшкодування шкоди) для платіжних посередників у разі недотримання стандартів безпеки.

4. Гармонізація з нормами права ЄС [5], зокрема шляхом зближення національного законодавства з положеннями PSD2.

Література:

1. Бондарчук М. Є. Особливості захисту прав споживачів в інтернет-торгівлі *Підприємництво і торгівля*. 2022. Вип. 33. DOI: <https://doi.org/10.36477/2522-1256-2022-33-02>.

2. Васильченко З. М., Пилипенко А. М. Аналіз ринку платіжних карток та платіжної інфраструктури. *Економіка та суспільство*. 2022. № 37. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-37-8>.

3. Directive (EU) 2015/2366 of the European Parliament and of the Council of 25 November 2015 on payment services in the internal market (PSD2). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A02015L2366-20240408> (Дата доступу: 15.12.2024).

4. Fair Credit Billing Act. URL: <https://www.law.cornell.edu/uscode/text/15/chapter-41/subchapter-I/part-D> (Дата доступу: 15.12.2024).

5. Коваленко Д. І., Обертинський Л. В. Імплементация механізму захисту прав споживачів фінансових послуг в умовах інтеграції України до Європейського Союзу. *Journal of Strategic Economic Research*. 2023. DOI: <https://doi.org/10.30857/2786-5398.2023.5.10>.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-479-8-11>

**ЩОДО ПРОСКТУ ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО ВНЕСЕННЯ ЗМІН
ДО КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ,
КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ
ТА ІНШИХ ЗАКОНОДАВЧИХ АКТІВ УКРАЇНИ ЩОДО
ВДОСКОНАЛЕННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ
ЗА ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ВСТАНОВЛЕНОГО ПОРЯДКУ НЕСЕННЯ
АБО ПРОХОДЖЕННЯ ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ
ПІД ЧАС ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ»
(РЕЄСТР. № 11322 ВІД 06.06.2024 Р.)¹**

Дунаєва Т. Є.

*кандидат юридичних наук,
науковий співробітник відділу дослідження проблем кримінального
процесу та судоустрою*

*Науково-дослідний інститут вивчення проблем злочинності
імені академіка В.В. Сташиса*

*Національної академії правових наук України
м. Харків, Україна*

Ознайомившись із проєктом Закону України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України, Кримінального процесуального кодексу України та інших законодавчих актів України щодо вдосконалення кримінальної відповідальності за злочини проти встановленого порядку несення або проходження військової служби під час дії воєнного стану» (реєстр. № 11322 від 06.06.2024 р.) [1], а також пояснювальною запискою та порівняльною таблицею, слід зазначити, що метою є вдосконалення під

¹ Підготовлено на виконання фундаментальної теми «Теоретико-правові проблеми цифровізації кримінального провадження в Україні», що досліджується в НДІ вивчення проблем злочинності імені академіка В.В.Сташиса НАПрН України (№ державної реєстрації в УкрІНТЕІ 0121U114401).